

Nagy Sándor:

Hajnali vita

Jó-hajnalba belekaptam az asszony oldalába. A körmöm csak úgy mélyedt a húsába.

— Juj! — mi a fene lelte kendet?

— Úgy vélem, hogy nem alszó... Mert én se.

— Oszt mért nem alszik kend?!

— Nem hagy ez a Dóczi Pista! Nem hagy nyugodni, az Isten verje meg. Nem tudok szabadulni tülle.

— Irigylis kend, mi? — mondta rá az asszony vinnnyogva. — Bár őhöz mentem volna férjhez, már máshogy állnék... siránkozott.

— Megvolt a módod hozzá! — vágtam rá.

Máma is sajnálom. De nekem kellett a híres legény, a nótás legény... a buta embőr.

Hát erre már nem tudtam felelni. Éreztem, hogy igaza van az asszonynak. Jó darabig a csöndet kedveltük. A kezem is elvettem tőle. A kölykek sípoló szuszogása a piccsen mégis csak az asszonyt bosszantotta föl hamarabb.

— Itt vagyunk három kölyökkel és sehun semmi... mondta szemrehányóan. Kisvártatva már teleszájjal mondta, kindrusszal festette a sorsunkat. Majd meg Dóczi Pistára vitte a szót.

— Ki volt az? Senki! Béres. Sunyi, gyáva. Lapított mindig. De nem ivott. Szárazon mulatott... hö! ki tudta akkor még, hogy abbul lesz az ügyes ember? Mindent elért, amit akart!

— El — mondtam rá én is bágyatagon... majd dühösebben — sohasem birtam a rókákat, a sunyikat. Mert, ha még dolgozott volna, mint a másik, de lógott, kerülte a munkát, ahun csak tudta. Hiszen gyenge is volt hozzá. Mindig az utolsó kaszás, végemunkás volt. Emlékezel, amikor Sári pusztán arattunk. Már harmadik héten összetörte a kaszáját, hogy a városba mehessen újért. Inkább gyalogolt, de nem dolgozott. A bandagazda is kevesebbel fizette...

— Oszt kend többre ment az erőlködésivel. Itták kendtek a bort devizson-számra. Erő kell a munkához! de azt nem vették észre, hogy a kereset lassan belemegy az erőbe.

Erre már igen megdühödtem. Mit ért az asszony a férfimunkához? Tudja is ő azt. Meg is mondtam neki.

— Arankácskám, kicsi tubicám, nem te vágtad ám le azokat a széles rendeket. Nem a te kis kezecskéid fogták a kaszanyelit. Te még a subán aludtál, a keresztövibe, én már a kaszát kalapáltam. Az én hátamról izzadt le egy nyáron két ing. Nyilván én jobban tudom, mi kell az aratóembernek.

— Az, az... a bor meg a pálinka! Dóczi Pistának jó volt a víz is, jó a kenyér szalonnával, hagymával, meg a bab, meg a krumpli. Kendeknek borjú meg bárány kellett az uraságéból.

Erre már elfogyott minden türelmem, de csak szusszantottam. Nem mertem az asszony karjába markolni és megszorítani. Majd

csak elhagyja, — gondoltam, — bántam, hogy felébresztettem... Hát hiába dolgoztam volna?

Mintha felelne rá, úgy mondta tovább Mári.

— Hiába dolgozott az egész nagyszájú társaság! Tüntettek a munkájukkal. Hogy ők első kaszások, első favágók, első kubikosok... Megette a fene. Kinek? kinek dolgoztak kendtek? Az uradalomnak? hogy a grófnak több legyen a pénze? Vagy a vállalkozó mérnöknek, hogy teletömhesse a bukszáját? Nevettek azok az urak kendteken. Hadd dolgozzon a bolond paraszt... Mink meg várhattuk a hétvégét. Vagy hoztak kendtek, vagy se. Mert a munkához bor is kő. A gyerekek ehettek, ha tudtak mit.

Felém fordult teljesen és úgy mondta. Az a szép lányszája el-asszonyosodott. A szemit meresztgette a homályba. Kínozni akar, úgylátszott. Mintha nem volna elég a bajom. Meg is mondtam neki.

— Ne nyavalyogj már, nem tudsz mást mondani. Állandóan csak ezt hallom. Mintha nem volna elég bajom. Ki mondott Jakab Ferenc ellen valamit a faluban? Jegyző, bíró, csendőr mind meg-egyezett velem. Nem ültem egy percet se az áristomba. Első munkása voltam a falunak. Dóczi Pista megszökött a kubikolásból. Nem birta a dolgot.

— Nem birta a butaságukat — sipítja rá az asszony. — Úgy elvállalni, mint kendtek azt a töltést, hát az förtelmes volt. Négy liter bor árát keresett kend, hét egész hét alatt.

— Az se a te bajod volt, hanem az enyém, én tartom a házat, nem te.

Már kiabáltunk és egymás felé nyúltunk az ágyban. Ha a gyerekek föl nem riad, ki tudja, mi történhetett volna.

— Fölriasszuk a gyereket! — halkította a szavát az asszony, avval le is ugrott az ágyról. Fehér pendele lobogott utána. Megigazította a gyerek fejealját, betakargatta és vissza indult. A világosság már erősen törekedett. Márinak világított mind a két lába, dió volt a haja, alma az orcája. No, csak jöjjön fel az ágyra, gondoltam, gondolgattam. Bele is kapok a derekába, úgy ahogy fekszik, sebtiben hozzámszorítom. Majd csak megvidámodik.

— Ezt, ezt... ezt tudja kend csinálni, — mondta nyöszörögve. Láttam azért, hogy puhul a pillája. A bajszomba sugdosott bele valamit, amit én sohse tudok, mert Mári olyankor friss, csillagon süttött alma. A reggeli nap piros vonalakat himzett a dunyhánkra. Nem láthatta a veszekedést, méginkább az ölelést.

Egyszer csak beszólt valaki az ablakon.

— Ferkó!

— Na, mi a? — szóltam ki.

— Fönn vagytok?

— Fönn. Ki vagy?

— Dóczi Pista.

— Mit akarsz? — szóltam ki újra meglepetten, rekedten.

— Szívességre kérnék. Tudod, hogy építem a tanyámat, oszt a Barna sógorom megbetegedett. Ő volt eddig a napszámosom. Jó lenne, ha eljőnnél, akkor nem kéne most tovább szaladgálnom napszámosért.

Nem tudtam mit szólni a méregtől.

— Na jössz? — kérdezte.

— Nem mehetek, saját munkám van! — ordítottam ki keményen.

— Nem halaszthatod?

— Nem bizony, keress máshun.

Mintha szólni kívánt volna még, de aztán elment. Az asszony gúnyosan felkacagott.

— Látja kend! Dóczi Pista már a határt járja, mégis csak szeret dolgozni ez a Pista. Hát persze, mert van földje. Kapott földet. Most tanyát épít rája. De Jakab Ferkónak nincs földje. Jakab Ferkó, az első kaszás, gyáva volt, elokoskodta a dolgot. Nem mért a pártba belépni, Dóczi Pista mert. Dóczi Pista okosabb volt, mint Jakab Ferkó.

Mintha tüvel szurkáltak volna belém. Beleugrottam a papucsba, mert ha az ágyon maradok, tudj' Isten mit teszek.

— Ezt hányod a szememre, — vetettem oda neki — amikor te bujtogattál. Te voltál a tútor, amikor leintettél a földosztó bizottságtul. Azt mondtad, meg kell tartani a gazdák előtt a becsületet. Hátha visszajönnek az urak! Ezt rebesgetted a fülembé folyton. Most meg engem okolysz? Az Isten verje meg ezt a nyomorult életet.

— Jó, nem bántom kendet, — fakad ki az asszony síróshangon. — Tőlem azt csinálhatja kend, amit akar, — avval a dunyhába fordult.

Mit tehettem mást, kiballagtam a kúthon. Kakaşok, tyúkók sivalkodása a páromat juttatta eszembe. Az Árva tehén alá aljat dobtam és megittam. Mit csináljak evvel is? Szerencsétlen jószág. Hova hányjam a ganéját? Nincs föld... Tényleg elokoskodtam a dolgot. Mennyivel jobb most a Dóczi Pistának, pedig az újját nem mozdította. Csak feliratkozott a földigénylők közé, meg a pártba. Csak úgy örén-pörén kimértek neki öt holdat. Hogy az Isten verje meg, hogy minden senki-embernek jutott föld... Most már kunyorálhatok, kiosztották mind, egy láncig. Úgy kell az ilyen bolondnak, mint én, hinni a burzsujoknak.

Egész reggel tétován tészölögtem az udvaron. Itt a tavasz, oszt csak napszámba mehetnék. Az asszony is fölkel már, tett-vett mögöttem, de nem szólt semmit. Egyszercsak megindult ám a lábam. Máig sem tudom mi indította meg. Kivágtam a kiskaput, bevágtam a kiskaput. Rá a vak-dülőre, végig rajta. Embert alig leltem. Mindenki a földjibe. „A Dóczi tanyát épít“ — ez nyikorgott a bakan-csomban. Csak ne a szomszédom lenne. Ötven öl szőlőcském mellett adták neki a földet. Bár megmutathatnám neki, hogy... De nem mutathatom. Úgy is tüntetésnek venné. Már keresztbe-kasba megmetszettem azt a kis szőlőt. Mit dolgoznék rajta?

De azért oda sündörögtem a szőlőmhöz, most már lassabban, megmondolva a dolgot. Nem néztem a szomszédba, pedig ott már félig állt a tanya, szürke vályogból. A malteros kanál néha nagyokat korcang a vederbe, de hangja nem tudta odacsalni a szemem. Lehajoltam a tőkék közé és ott mőcikáltam valamit. Úgy tettem, mintha nehéz munkám lenne, pedig a vessző is bosszantott. Ez min-

den vagyonom, ezt is örököltem. Derekamba már beleütött a fájás, amikor Dóczi Pista kurjantását hallottam.

— Adjon Isten szomszéd! — Gyere már át, nézd meg a márvány palotámat.

Nem állhattam, hogy át ne menjek.

— Látod Ferkó, csak halad az ember, — mondotta nekem, szinte simogatva a vályogot, mint valami mézeskalácsot.

— Halad, halad... — tettem az egykedvűséget.

— Nem is olyan egyszerű ez az építkezés, mint az ember gondolná... Felnevetett. Pizkos szürke ingén meglátszott, hogy derekasan dolgozott. Úgy látszott, hogy dicsekedni akar. Zsíros kalapját a homlokára tolta. Elémjött, vékony eres jobbkezét a zsebébe dugta, vörös pofáját vigyorogva elém tartotta. Egész feje csontokon lógott, csak úgy ritt le róla az együgyűség. Egy szóval semmi, rongy-ember állt előttem. Vezetett és én mentem utána. Kórószál lábával kimérte a nyolc métert a vályogfal mellett.

— Nyolc méter hosszú és hat méter széles a tanya belvilága, mégis minden lesz benne. Egy konyha itt a jobb felén, sporhelttel, tányéros polccal, priccsel, ahun a gyerek alszik, ha kihurcolkodunk a faluból. Egy tornác, még a jobb felibe, ahunnét a pinceajtó és a kemence szája nyílik. Nyáron, ha szöllővel futtatjuk, jó lesz hűsölni. A kemence a nagyszobában lesz. Abba lesz az asszony szekrénye, két ágya, meg az asztal padokkal... De a hátsó rész lesz érdekes, szomszéd. Pince és magtár lesz egymás fölött. A padlás ki lesz púposítva úgy, hogy a magtár a padlásra jön bele jóformán. A keresztfák a kemény mögé lesznek ágyazva egy sor vályogfalra... De a tető is megvan már! — nagycsomó gerenda közé vezetett. — Ez jön a mestergerendára, ez meg a magtár tetejére.

Egyet fel is emelt! Mintha a vércse kapott volna a szemembe. Hát azért tud ez házat építeni?

— Azt ugyan nem teszed bele édes komám! — vágtam neki vésztijszóaim.

— Ugyan miért? — kérdezte meglepetten.

— Azért, az istenedet, mert az a gerenda az én szőlőm végétől való.

— Ugyan ne bolondozz, szomszéd. A Barna sógorom adta.

— Nem bánom én, akárki adta, de azt nem teszed bele a házadba, mert azt én vizsem is.

— Akkor viszed, ha valóban a tiéd. Sok tarka kutya van a világon, — pattogott a gézengúz.

— Majd adok én nektek a sógoroddal együtt fát lopni. Így lehet ám tanyát építeni, oszt hencegni. Ezer más közül megismerem a gerendámat.

— Már pedig én oda nem adom, míg meg nem bizonyosodtál. — toppantott Dóczi, és a napszámos felé mutatta az igazát, aki előjött a vályogfalak közül.

— Nem adod? — és felkaptam a gerenda végét.

— Nem! — és rálépett a másik végére.

Mintha nyúztak volna, úgy ordítottam föl. Ledobtam a gerendát és neki. Rettenetes volt a pofon, amit adtam neki, a rongynak. Be-

esett a gerendák közé, mint egy darab fa.

— Ne, az anyád istenit! — káromkodtam és bőszen fel a gerendát a vállamra. Diadalmasan vittem. Igazam volt. Disznó ez a világ. Lopnak, harácsolnak, szájalnak. Biztos voltam az igazamban.

Csak a szőlőm végén sápadtam el. A gerendám a helyén volt. Kiváncsi gyík mászott ki alóla... Reszkető lábakkal néztem egy darabig. Nem is tudom hogyan, visszavittem a gerendát a meszgyeszélig és visszadobtam Dóczi földjére.

Mint a megódallott kutya mentem a faluig. Többször daccal fölvetettem:

— Na és? Pofonvágtam, hát pofonvágtam, — morfondíroztam magamban.

De ez egyáltalán nem nyugtatott meg. Elmehet a rendőrökért, megteheti. Benne van a pártnban. Kibabrálhat velem, ahogy akar. Otthon a szalmaaljba kötöttem ki. Az asszony is észrevette, hogy baj van.

— Mit csinált kend, — támadott rám hirtelen. — Biztos csinált kend valamit.

— No oszt? Hát pofonvágtam.

— Kit? — rémült meg Mária.

— A Dóczi Pistát.

— Még csak az kellett! — sivalkodott, verte a kontyát és úgy ment a ház felé. — Még csak az kellett, hogy elvitesse magát a rendőrökkel. Jaj édes Istenem, hogy ilyen emberrel áldottál.

Utánaszaladtam.

— Fogd be már a szád, mert nem tudom mit csinálok!

Nem birtam én avval. Három napon keresztül jajgatott. Ha zörgötték a kaput, már a rendőröket kiáltozta. Én már alig vártam, hogy jöjjenek. Hát megmondom nekik a magamét, ha demokrácia van.

A rendőrök csak nem jöttek. Úgy látszik, Dóczi nem mert feljelenteni. Tudja ő azt nagyon, hogy nekem van igazam. Nem érdemlette meg a földet. Csak tenni tunnák valamit, az Isten verje meg ezt az életet!

Másnap azért csak elkényszerültem a Tinósékhoz napszámba. Munka nélkül csak nem élhet az ember.